

Sissejuhatus kemikaalidesse

Kitty Kisenko (kitty.kisenko@bef.ee)
Balti Keskkonnafoorum
17. jaanuar 2008

13.11.07

www.bef.ee

Igapäevaselt puutume me
kokku kemikaalide kokteiliga,
rohkem kui 300 kemikaali on
leitud inimese kehadest

www.bef.ee

Mõisted

- Kemikaal
- Kodukeemiatode
- Tarbetoode
- Pestitsiid
  - Biotsiid
  - Taimekaitsevahend
- Detergent e pesuvahend
- Kosmeetika
- Ehituskeemia

13.11.07

www.bef.ee

Kemikaalide mõju

Akuutsed efektid: kahju on näha
kohe pärast kokkupuudet

Kroonilised efektid: pikaajaline kahju
pärast pikka kokkupuudet

13.11.07

www.bef.ee

Mõjud tervisele

Otsene/kohene mõju:

- Allergia
- Silmakahjustus
- Mürgitus
- Uimasus ja peavalud
- Põletus
- Surm

Pikaajaline mõju:

- Hormoonsüsteemi kahjustumine
- Geneetilised muutused
- Oht lootele läbi ema platsenta, raseduse katkemine ning enneaegne sünnitamine
- Püsiv allergia
- Sigivusvõime kahjustumine (sperma kvaliteedi vähenemine)
- Vähhkasvaja teke
- Kroonilised hingamisteede haigused (astma)

13.11.07

www.bef.ee

Kemikaalide mõju keskkonnale

- Kliimamuutus
- Osoonikihi vähenemine
- Bioloogilise mitmekesisuse vähenemine
- Suured õnnetused
- Veereostus
- Metsade olukorra halvenemine
- Jäätmed

www.bef.ee

Tõestused

- Erinevad uuringud on näidanud, et meie veres, kudedes ja rinnapiimas leidub palju tööstuskemikaale
  - Viimane sooritatud uuring näitas, et 9 vabatahtlikul inimesel leidis veres ja uriinis 91 erinevat tööstuskemikaali ühendit, saasteainet ja teisi kemikaale
  - Süttimisvastased kemikaalid – leitud mitmete arktilise loomaliigi organismist: jääkarud, merelindude munad

www.bef.ee

Tõestused

- Tõestused kemikaalidest inimese sees ja keskkonnas on üks näitaja, et me puutume igapäeva elus kokku tarbekemikaalidega, kaasaarvatud toit
  - Broomi suured kogused karude, hüljeste, rebaste ja kajakate organismis – tööstusliku broomi kontsentratsioon keskkonnas on viimase viie aastaga kahekordistunud
  - PCB ja DDT kõrge kontsentratsioon Arktikas juba mitmeid aastaid

www.bef.ee

Tõestused

- Maailma Tervishoiuorganisatsioon (WHO) on hinnanud taimekaitsevahendite mõju rahvastiku tervislikule seisundile (2004):
  - tõrjeained põhjustavad aastas 3 miljonil inimesel tõsise mürgistuse, neist 220 000 sureb: enesetapud, massilised mürgistusjuhtumid ja mürgistused tööl
  - ligi miljon inimest kannatab tõrjeainete krooniliste kahjustuste all
  - umbes 40 000 arvatakse haigestuvat tõrjeainetest põhjustatud vähki

www.bef.ee

Mis on ohtlikud kemikaalid?

Ohtlik on kemikaal, mille omadused põhjustavad kas ise või kontaktis teiste ainetega kahjustusi tervisele, keskkonnale või varale

www.bef.ee

Ohtlikkuse kategooriad

- Füüsikalise-keemilised omadused määravad, kuidas aine "käitub" kasutamisel või tootekomponendina.
- Terviseohtlikkuse omadused kirjeldavad kemikaaliga kokkupuutest tulenevat mürgist mõju inimese tervisele, kui kokkupuude ületab teatud doosi. Aine võib sattuda inimese organismi allaneelamisel, sissehingamisel, silma sattumisel või kokkupuutel nahaga.
- Keskkonnaohtlikkuse omaduste abil kirjeldatakse kemikaali kahjustavat toimet keskkonnale ja selle edasist saatust keskkonnas.

www.bef.ee

Ohutunnused ohtlikele kemikaalidele

Plahvatusohtlik

Oksüdeeriv

Tuleohtlik
Eriti tuleohtlik

Mürgine
Väga mürgine

Kahjulik Ärritav

Sööviv

Keskkonnaohtlik

www.bef.ee

Globaalselt Harmoniseeritud Süsteem (GHS)

www.bef.ee

- **Eesmärk:** Olemasolevate süsteemide harmoniseerimine ühtse globaalselt harmoniseeritud klassifitseerimise, märgistamise ja ohutuskartide koostamise süsteemi väljatöötamiseks

• MIKS? Nt

EL	Kahjulik
USA	Mürgine
Kanada	Mürgine
Austraalia	Kahjulik
India	Mitte-mürgine
Jaapan	Mürgine
Malaisia	Kahjulik
Tai	Kahjulik
Uus-Meremaa	Ohtlik
Hiina	Mitte ohtlik
Korea	Mürgine

Tarne ja kasutamise piktogrammide

Uuringud

www.bef.ee

- Avastatud ohtlikud tooted Euroopa turult 2007 aasta lõpuks
  - Spordivarustus – rattakindad (Pakistani): sisaldab aromaatilist amiinbensidiini, seega kantserogeenne
  - Hambapasta 'Smartoral Mint Ice' (Hiina): sisaldab suures koguses dietüleenglükooli, mürgistusohu
  - Jalgratta hooldustooded 'RED SUN' (Hong Kong): sisaldab suures koguses benseeni, KMR
  - Mänguasi särapall 'Gleams ball' (Hiina): sisaldab suures koguses DEHP, tõsine kahju lapse tervisele
  - Mänguasi elektrooniline koer 'Active doggy' (Hiina): sisaldab suures koguses DEHP, tõsine kahju lapse tervisele
  - Laste teksapüksid 'Basic jeans' (Hiina): riie on töödeldud azo värvidega, kantserogeenne
  - Puuderkreem 'Lobo farmax' (Prantsusmaa): sisaldab ainet, mida ei ole lubatud kasutada kosmeetikatoodetes
  - Šampoon 'NaturCare' (Prantsusmaa): sisaldab N-Nitrooso diethanolamiini, kantserogeenne

